

6. Головань М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців фінансового профілю в умовах європейської кредитно-трансферної системи. *Нова педагогічна думка*. 2012. №1. С.139–142.

Людмила Галаєвська
*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України,
e-mail: luda_gala2703@ukr.net*

МЕТОД ВПРАВ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У Державному стандарті базової середньої освіти зазначено, що «культурна компетентність передбачає наявність стійкого інтересу до опанування культурних і мистецьких здобутків України та світу, шанобливого ставлення до культурних традицій українців, представників корінних народів і національних меншин України, інших країн і народів; здатність розуміти й поцінувати творчі способи вираження й передачі ідей і смислів у різних культурах через різні види мистецтва й інші культурні форми; прагнення до розвитку й вираження власних ідей, почуттів засобами культури й мистецтва» [6, с. 4].

Для розв'язання пріоритетних завдань, що стоять перед педагогами-предметниками сьогодні, потрібні інші методики, технології навчання української мови, базисним складником яких є методи. Це спонукає науковців і вчителів до пошуку ефективних методів і прийомів формування ключових компетентностей здобувачів освіти, до яких належить і культурна компетентність.

Визначаючись зі змістом поняття «культурна компетентність здобувачів середньої освіти», зазначимо, що найчастіше у педагогічній літературі під цим поняттям розуміють комплексне утворення, що поєднує знання,

погляди, цінності, уміння та навички особистості у сфері національної і світової культури, які становлять певний практичний досвід культурної діяльності і дають змогу ефективно застосовувати його в житті.

Як слушно зауважує Н. Бондаренко, *культурна компетентність* дає можливість правильно інтерпретувати й доцільно застосовувати здобуті знання про культурні установки, цінності й норми [2].

Учителеві важливо усвідомити наявні цілісні підходи до класифікації методів навчання, що дало б йому змогу здійснювати оптимальний їх вибір, а також опанувати вивірені наукою практико орієнтовані класифікації методів, які безумовно сприяють піднесенню ефективності освітнього процесу й забезпечують формування компетентної особистості учня. Це особливо актуально з огляду на сучасні тенденції розвитку освіти, що пріоритетизують проблему готовності педагогів-предметників розробляти і впроваджувати власну методику, дотримуючись вимог Закону України «Про освіту», Державного стандарту і Типової, або Рамкової, програми [2, с. 95].

На важливості методу наголошував С. Гончаренко: «Метод дисциплінує пошук істини, заощаджує сили і час (якщо він правильний), дає можливість рухатися до мети найкоротшим шляхом. Справжній метод не лише слугує своєрідним компасом, за яким суб'єкт пізнання і дії прокладає свій шлях, а й допомагає уникнути помилок» [4, с. 487].

В «Українському педагогічному словникові» визначено, що вправа – це «повторне виконання дії з метою її засвоєння», водночас важливою функцією є забезпечення усвідомлення й закріплення навчального матеріалу [7, 59]. За твердженням О. Біляєва, вправи – це «виконання учнями навчальних завдань з метою закріплення теоретичних відомостей та оволодіння практичними вміннями і навичками», «кількаразове повторення учнями певних дій» [4].

Успішному формуванню культурної компетентності сприятиме система вправ і завдань, яка забезпечить цілісну систему навчання української мови.

Наприклад:

Завдання № 1. Прочитайте виразно вірш, визначте його головну думку.

Мова моя – мов дівчинка у віночку:

йде полем, іде лугом,
терновими стежками йде.

Мова моя – мов ластівка:

летить горою, летить долом,
провіщає мені ясең день.

Мова моя – немов Берегиня,

що на кожне своє дитятко
дихає і тремтить.

Мова моя – Була! Буде!

А нині

я терни в стежках визбирую,

Щоб їй було легше ходять...

Г. Кирпа

II. Дайте відповіді на запитання і виконайте завдання.

1. Які асоціації у вас викликає останнє речення?
2. Доберіть асоціативний ряд до слова *легше* за наявною в ньому орфограмою.
3. Зробіть морфологічний (I варіант) та фонетичний (II варіант) розбори підкресленого слова.
4. Вивчіть вірш напам'ять.

Завдання № 2.1. Прочитайте текст. Визначте його основну думку.

Продовжте його своїми власними роздумами.

Україна... Волелюбний народ... Рідна земля...

Сьогодні над тобою сіре дощове небо. Непроглядна ніч... Стежки не видно. Намагаюся відігнати нерадісні думки, оптимістично вірю: щось повинно змінитися. *Лише треба перечекати, перетерпіти... Підіймемося знову і воскресемо. Ось уже посвітлішало попереду. Напружимо ж усі сили й рвонемося вперед.* Яка радість!... В обличчя вдарив промінь сонця, заграв...

Вірю: вийдемо з темного лісу і я, і мої друзі, й увесь український народ, працездатний і волелюбний. Здобути щастя можна тільки в боротьбі.

О. Шевченко

II. Дайте відповіді на запитання і виконання завдання.

1. Наведіть факти з тексту на користь виділеного твердження. Доповніть їх своїми власними, здобутими з різних джерел.
2. Сформулюйте основну думку тексту.

У поєднанні з іншими методами опанування української мови метод вправ є ефективним інструментом формування у здобувачів освіти культурної компетентності.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності: наук. видання. Київ: Либідь, 2006. 272 с.
2. Бондаренко Н.В. Формування культурної компетентності як ключової на уроках української мови. Молодь і ринок. 2019. С. 94–98.
3. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації. Київ: Фенікс, 2022. 64 с. URI: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732103>.
4. Бондаренко Н. В. Текстотрична система вивчення державної мови: теоретичний і практичний аспекти. Державотворча й об'єднувальна функції української мови : матер. Міжнар. наук.-метод. семінару. Ужгород, 2009. С. 143–153.
5. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Розвиток життєвих компетентностей старшокласників засобами підручника української мови. Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць. Київ, 2018. Вип. 21. С. 44–56.
6. Державний стандарт базової середньої освіти, [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://surl.li/kenu>
7. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб./ Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. Київ, 2015. 320 с.